

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 32 (1547) 12 ЖНІЎНЯ 2021 г.

Малітвай у лесе і чуваннем сем'яў у Наваградку ўшанавалі памяць назарэтанак-пакутніц

31 ліпеня вернікі разам з біскупам Юзафам Станеўскім маліліся ў Батароўскім лесе каля Наваградка, дзе 78 гадоў таму падчас Другой сусветнай вайны былі расстрэляны адзінаццаць законніц з Кантрэгаты Сяцёр Найсвяцейшай Сям'і з Назарэта.

дасягнуць вяршыні святасці на шляху менавіта такой бязмежнай любові да бліжняга, як ахвяра ўласнага жыцця, - сказаў біскуп.

Па яго словах, перамога пакутніц і іх сведчанне працягваюць сёння моцай Бога прыносіць духоўны плён, таму на гэтай зямлі,

вінцыяльная сястра Беларускай правінцыі назарэтанак Філатэя Ціхановіч CSFN, якая падзякаўала за дар супольнай малітвы, а таксама заахвоціла і далей узносіць да Бога свае просьбы праз заступніцтва наваградскіх пакутніц.

Пасля Імшы прысутныя меўлімагчымасць памаліцца ў цішыні на тым месцы, дзе назарэтанкі пакутніцы аддалі жыццё за іншых. Вернікі пакідалі лес у засяроджанасці, з думкай пра тое, што наша зямля - дабраслаўленая зямля, дзе пралілася кроў многіх адважных людзей, якія не адракліся ад Бога, а засталіся Яму вернымі да канца.

У ноч з суботы на недзялю 1 ліпеня ў наваградскім санктуары, дзе спачываюць рэліквіі дабраслаўленай сястры Стэлы і яе

Як паведамляе Grodnensis.by, ўшанаваць памяць сведкаў Хрыста, якія прынеслі сябе ў ахвяру, сабралася шмат людзей. Присутныя дзякаўвалі за дар дабраслаўленых пакутніц для Касцёла ў Беларусі, праз іх заступніцтва працілі Бога аб ласцы глыбокай, моцнай веры, адвагі, сапраўднай любові да Яго і бліжніх для сябе, сваіх сем'яў і супольнасці.

Акрамя таго, маліліся за нашу краіну, каб у ёй панавалі мір і згода, узаемная павага і разуменне, шанаванне супольнага добра і клопат пра будучыя пакаленні.

Вернікі маліліся таксама аб беатыфікацыі сястры Малгажаты Банась - дванаццатай назарэтанкі з Наваградка, якая пазбегла пакутніцкай смерці.

Цэлебрацыю Эўхарыстыі ўзначаліў Генеральны вікарый Гарадзенскай дыяцэзіі біскуп Юзаф Станеўскі.

У гамілі іерарх адзначыў, што Батароўскі лес 78 гадоў таму стаў Кальварый, на якой назарэтанкі па прыкладзе Езуса Хрыста ахвяравалі сваё жыццё за бліжніх.

- Гісторыя Наваградка ведае прыклад пакутніц, якія, умацаваныя Божай ласкай, здолелі

акропленай іх крывёю, асаблівым чынам належыць прасіць Пана аб дары веры.

- Тут было жыццё, тут нашыя продкі закладвалі падмурак веры для дома жыцця. Тут былі планы і надзеі, бо тут наша і нашых продкаў "абязданая зямля". Аднак тут і ненавідзелі жыццё, чалавека як Божае стварэнне і вобраз. Больш за тое, ненавідзелі тых, хто пайшоў за Хрыстом праз пакліканне да манаскага жыцця, - дадаў іерарх.

Біскуп падкрэсліў, што назарэтанкі, паміраючы, не памерлі.

- Дабраслаўленыя пакутніцы звяртаюцца да нашых сэрцаў: "Паверце, што Бог ёсць любоў! Абудзіце ў сабе надзею! I няхай гэта надзея прынясе ў вас плён вернасці Богу ва ўсялякім жыццёвым выпрабаванні, каб па прыкладзе жыцця і ахвяры пакутніц аддана ісці за Хрыстом", - адзначыў іерарх.

На заканчэнне Імшы да прысутных звярнулася Пра-

дзесяці паплечніц, пакутніц, адбылося малітоўнае чуванне ў іншэнцыі сем'яў.

Як заўважае Grodnensis.by, большасць прысутных складала моладзь.

Падчас чування вернікі ўдзельнічалі ў малітве Ружанца, набажэнстве Крыжовага шляху, выслушалі канферэнцыю, якую прамовіў пробашч парафіі Спасління Духа Святога ў Бярозаўцы кёнды Андрэй Радзевіч. Удзельнікі чування маліліся за ўсе сем'і нашай краіны, бо менавіта за бацькоў сем'яў назарэтанкі ахвяравалі сваё жыццё ў 1943 г.

Сустрэча завяршылася сяючай Імшы, якая цэлебравалася ў 4.30 раніцы - прыблізна ў той час, калі сёстры прынялі ў Батароўскім лесе пакутніцкую смерць ад рук гітлероўцаў.

Паводле:
Кс. Юрый Марціновіч /
Grodnensis.by.
Фота: Grodnensis.by.

Да Ларысы Геніюш

Менскія сябры Арт-Вандроўні супольна з Фондам Ефрасінні Полацкай наведалі 7 жніўня Зэльвеншчыну, Ваўкаўшчыну і Мастоўшчыну. Яна побывалі на зямлі Ларысы Геніюш - легендарнай беларускай паэткі і нязломнай патрыёткі, ахвярнай хрысціянкі і пакутніцы камуністычнага ГУЛАГу. Вядоўца вандроўкі - цудоўны гісторык, музейшчык і эксперсавод Павел Каралёў. Госці з Менска наведалі Свята-Троіцкую царкву (1851 г.), якой у свой час апекавалася Ларыса Геніюш, дзе на падворку стаіць яе помнік, а ў самай царкве, акрамя памятнай шыльды, створаны маленькі музейчык, прысвечаны паэтцы. У Зэльве менчукі пабачылі дом, дзе свае апошнія гады, пасля вызвалення з лагераў, правяла Ларыса Антонаўна, куды да яе прыезджалі шматлікія нашыя вядомыя пісьменнікі, мастакі, археолагі, студэнты, ды іншыя прадстаўнікі беларускай інтэлігенцыі, адкуль ішла перапіска з усім светам. Не прамінулі госці наведаць і магілу Ларысы і Янкі Геніюшаў на мясцовых могілках, якія мяляўніча ўзышаюцца над Зэльвенскім вадасховішчам.

З Зэльви менскія турысты паехалі ў Ваўкаўск, а потым у Гудзвічы. Там наведалі літаратурна-этнографічна-краязнаўчы музей, заснаваны вядомым краязнаўцам, мясцовым настаўнікам Алесем Белакозам (1928-2016), а таксама магілу дзеда Ларысы Геніюш Паўла Францавіча Міклашэвіча, пана Міклаша, які ў пазамінулым стагоддзі валодаў Гудзвічамі. Па дарозе менскія турысты і іх эксперсаводы згадвалі і чытали вершы Ларысы Геніюш.

9 жніўня, на працягу ўсяго дня Зэльву наведвалі прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі з усіх Беларусі, каб ускласці кветкі на магілу і да помніка вялікай беларускай паэткі Ларысы Геніюш (1910-1981). З самай раніцы кветкі да помніка і на магілу Ларысы Геніюш усклаў намеснік старшыні Гарадзенскага аддзялення Саюза беларускіх пісьменнікаў Валянцін Дубатоўка з жонкай Ганнай. Са Слоніма з кветкамі завіталі пісьменнікі Мікола Канановіч і Сяргей Чыгрын. Яны таксама ўшанавалі Ларысу Антонаўну.

З дзяцлава ў Зэльву прыехаў краязнавец Валерый Петрыкевіч, які добрымі словамі памянуў вялікую паэтку. На магілу паэткі і да помніка ёй прыносялі кветкі і зэльвенцы - людзі сталага ўзросту, якія ведалі і сябравалі са сваёй знакамітай зямлячкай. У гэтыя дні да Ларысы Геніюш ехалі беларусы з Менска, Ваўкаўска, Гародні, Ліды, Берасці і іншых гарадоў Беларусі, каб аддаць ёй даніну светлай пашаны і любові.

Аксана Шпак, Беларускае Радыё Рацыя, Зэльва.
Фота аўтара.

9 772073 703003

Бабруйская настаўніца стварае настолкі, па якіх прасцей вывучаць беларускую мову

Людміла Крылова выкладае беларускую мову і літаратуру ў школе № 34. Ідя рабіць настольныя гульні ў яе з'явілася, калі заўважыла цяжкасці засваення предмета вучнямі. Сёння бабруйчанка мае восем дыдактычных гульняў, якім можна карыстацца на занятках у малодшых і старэйшых класах. І распрацоўвае вялікую, сюжэтную настолку разам з калегамі з іншых гарадоў. "У каманду шукаем мастака-дизайнеру, які здолее аформіць гульню так, каб яна выглядала актуальна для сучасных падлёткаў", - кажа Людміла.

- Упершыню думка рабіць дыдактычную гульні для школьнікаў у мене з'явілася трох гады таму, у часы працы ў цэнтры дзіцячай творчасці, - распавядае Людміла Крылова. - Я была намеснікам дырэктара па выхаваўчай працы і займалася праектам беларуска-моўнай змены летніка для сотні дзяцей. Спачатку педагогі напалочаліся, бо мала хто валодае мовай. Я прапанавала такі варыянт: буду сама размаўляць па-беларуску, прыдумляць заданні, а ў вас ужо як атрымаецца. І паступова калегі самі запаліліся гэтай ідэяй, і мы паспяхова зладзілі такую змену на 18 дзён.

Адным з заданняў лагера было "Гулем па-беларуску". На прыклад, дзецям трэба было зрабіць сэлфі на фоне беларускамоўных надпісаў у Бабруйску. І яны хадзілі, квэсцілі, шукалі іх. Таксама былі сустэречы з цікавымі беларускамоўнымі людзьмі, майстар-класы па народных танцах. З презентацыяй гэтага праекта я з'ездзіла ў "Зубрані".

Калі Людміла прыйшла працуваць у школу, задумалася над пытаннем: як заахвоціць васьмі-класнікаў на шосты навучальны дзень? Бо дзецям патрэбна матываць, разуменне "для чаго я гэта раблю?"

- Гэта нам, настаўнікам, трэба падладжацца пад сучасных дзяцей. Я ім прапанавала ствараць гульні для малодшых школьнікаў, быць карыснымі. Формы я ім прапаноўала сама, напрыклад - лато. А яны самастойна падбіralі лексічныя матэрыялы, цікавыя, на іх позіркі, слова. Рабілі гульні ў электронным выглядзе, напрыклад,

дасканаласці.

- Слова "кілішак" сустракаецца ў 8-м класе ў "Магіле Льва". У малодшых класах дзеці з ім не сутыкаюцца. Але гэта не значыць, што яго не трэба ведаць. Назапашванне словаў спатрэбіцца ў старэйшых класах. Каб не давялося доўга шукаць яго значэнне. Таму я пастаянна падкідаю дзецям рэдкія словаў. Но з разуменнем тэксцістай у некаторых вучняў катастрофа, - кажа настаўніца.

Людміла Крылова прапанавала нам сустэречу ў парку. Яна тлумачыць, чаму гэтае месяца адно з самых улюблёных у горадзе:

- Я з Бабруйскага раёна, вёска Цялуша, - кажа Людміла. - Трапіла сюды па размеркаванні. Працавала ў школе, атрымала другую вышэйшую адукцыю, якая зараз вельмі дапамагае ў маіх пачынаннях. У горадзе больш за ўсё люблю гэты парк, бо прывыкла звязваць месцы з успамінамі пра нейкія важныя падзеі. Тут пачалася моя другая работа, тут былі квэсты, сустэречы, танцавальныя майстар-класы з Юліяй Літвінавай і Сяргеем Выскваркам.

У Бабруйску не такое вірлівае жыццё, як у Менску. Таму я люблю месцы, у якіх ёсць рух.

- Я б раліа наведаць аэры за кінатэатрам. Гэта гістарычныя мясціны. Кажуць, там былі габрэйскія могілкі. І мы з вучнямі знаходзілі там разенбергайскую цэглу, цікавыя камяні. Я тады акурат працавала ў клубе "Лотас", і гэта быў раён наших даследа-

можна было пачуць птушыныя галасы праз QR-код. Ім было дужа цікава прыходзіць да меншых дзяцей, выступаць у якасці настаўнікаў.

Для старэйшых класаў патрэбны гульні з падвышанай складанасцю, але не ўсе яны праходзяць. Таму нам так важна тэставаць іх на розных класах, каб знаходзіць хібы, ці цалкам адмаліўцца ад настолкі. Важна, каб гульня была гульней, з інтыгай, а не проста дыдактычным матэрыялам.

Зараз Людміла Крылова распрацоўвае сюжэтную гульню. Ідэя ўзнікла на бізнес-інтэнсіве "Уключы сябе". Ёй сказали: "Гульні, якія маеце, будуць набываць толькі настаўнікі. А каб уключыць больш дзяцей, трэба стварыць нешта маштабнае". Настаўніца кажа, што адной ёй было б цяжка прыдумаць актуальную настолку.

Лато для малодшых класаў. Трэба закрываць словамі карцінкі, якія аб'яднаны рознымі тэмамі. Слова для гэтай гульні падабралі вучні Людмілы

- Трэба часцей пытаць у дзяцей: "А што цікава вам?" І даць іммагчымасць паўдзельнічаць.

Нядаўна я ездзіла на "Eduton" у Менск, дзе сабраліся настаўнікі з розных куткоў Беларусі. І там я знайшла аднадумца, з якімі зараз распрацоўваю сюжэтную гульню. Гэта настаўнікі з Менска, Іванава і Брохы (Бабруйскі раён). Мы стаўміся з імі праз інтэрнэт.

Спадзяюся, ужо ў верасні зможам абкатаць гульню на дзяцях. Но перад tym, як трапіць у друк, настолка павінна быць добра пратэставаная і даведзеная да

**А.Л.
Фота: Алена Фофанава.**

"ЛІТФЭСТ ПА-ЛІДСКУ" ПРАЦЯГВАЕЦЩА!

На календары нас сустракае апошні месяц лета, а на вуліцах г. Ліда жыхароў горада сустракае "Літфэст па-лідску" ад ДУК "Лідская раённая бібліятэка імя Янкі Купалы".

Ва ўтульнай альганцы горада для дзяцей прашло літаратурнае знаёмства "Што пачытаць у бібліятэцы?", арганізавана супрацоўнікамі філіяля "Лідская гарадская дзіцячая бібліятэка". Хлопчыкам і дзяўчынкам распавялі пра тое, што ў дзіцячай бібліятэцы знаходзіцца вялікая разнастайнасць літаратуры на любы густ, гэта вершы, казкі і апавяданні, энцыклапедыі і дэведнікі, часопісы пра жывёл, падарожжы і казачных герояў. Дзеці з вялікім задавальненнем пазнаёміліся і пачыталі прадстаўленыя выданні, а за круглым столом адзін з адным аблеркавалі прачытаныя гісторыі, пачаўшы свой аповяд словамі "А мая гісторыя пра ...".

Праблема існавання бяздомных жывёл - адна з актуальных праблем сучасніці - мае неспрыяльныя экалагічныя і сацыяльныя наступствы. Жывёлы з'яўляюцца разносчыкамі хвароб, узбуджальнікамі захворванняў. З бяздомнасцю неабходна змагацца, а не з жывёламі. Даносілі гэту праблему бібліятэкарі філіяля "Лідская гарадская бібліятэка № 2" дзецям на адной з гульнявых пляцовак падчас правядзення акцыі "Бяздомныя жывёлы просяць дапамогі". Выхоўваць у дзецях пачуццё адказнасці і прыстойнасці дапамагло знаёмства з правіламі паводзін у час сустрэчы з жывёламі, раздача буклетаў. У акцыі ўзялі ўдзел малодшыя школьнікі, бо даносіць гэту праблему трэба пачынаючы з малодшага пакалення.

Ужо традыцыйным стала наведванне бібліятэкамі філіяля "Лідская гарадская бібліятэка № 2" самых мужных і доблесных людзей нашага горада. На Лідской выратавальнай станцыі ГАА ТВВОД(ОСВОД) супрацоўнікі бібліятэкі сустрэлі ратавальнікі-гадалазы, матарысты, медсестры і матросы станцыі, і для кожнага бібліятэкарі знайшлі найцікавейшыя перыядычныя выданні і літаратуру па інтарэсах.

Адпачывайце летам разам з нашымі бібліятэкамі!
Адпачывайце разам з "Літфэстам па-лідску"!

**Кацярына Сандакова,
бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу
ДУК "Лідская раённая бібліятэка імя Янкі Купалы".**

...МУЖНАЕ СЛОВА - "АБАРАНЮ" ! або СЯБРЫ І ЗНАЁМЫЯ ПРА ЮБІЛЯРА

Валеру Дранчуку - 70 гадоў

Маё знаёмства са спадаром Валерам, якое неўпрыкмет перарасло ў добрае сяброўства, налічвае каля трох дзесяткаў гадоў. І што цікава: прыгадваючы нашы сустрэчы, тэлефонныя размовы, я не прыпомню, каб ён калі выказаў вялікі клопат пра асабістапабытовыя рэчы, хоць гаспадарчых спраў у яго хапае: адзін хутар каля Ахрэмавіч - спадчына сялянска-шляхецкага роду Дранчукоў. Рымашўскіх - вымагаешмат старапняў. Але ад продкаў ён атрымаў у спадчыну не толькі радзіннае гняздо - у яго светаадчуванне трывала закладзена не толькі захапленне перад красой і веліччы прыроды - сваё жыццё (і гэта не перабольшанне) ён прысвяціў яе абароне. Яго "зялёны фронт" шматаблічны:

- аўтарская газета "Белавежская пушча" (прыродалюбнае асветна-публіцыстычнае выданне);

- календарная серыя "Маліёнічая Бацькаўшчына" (сёлета ёй 20 гадоў);

- газета "Святаянік" (школа дзіцячай экалагічнай журналістыкі);

- дзіцячыя экалагічныя пленэрны на беразе ракі Гавязнянкі;

- літаратурна-мастацкая серыя "Мне сонцем свеціц Надніманне";

- выданне кнігі У. Дацкевіча "Маё жыццё ў Белавежскай пушчы";

- выданне ўласных кніг на абарону роднай прыроды, роднах называў: "Белавежская пушча. Рэзалиюція SOS", "Мае кантрарункты. За акіянам і дома", "Кажу дзецим...", "Воблакі-лебедзі", "Гавязна і Гавязнянка";

- пастаноўка крыжка-абярэга на месцы прыбранага сметніка на ўтаймаванне страт у прыродзе і ў самім чалавеку. Ды колькі яшчэ

ўсяго, штодзённага і ававязковага ў гэтага чалавека, які верай і праўдай служыць прыродзе і людзям, - не пералічыць!

**Валяніна Холадава,
Новы Свержсань.**

Валер Дранчук у гэтым годзе юбіляр. Мы, сябры, шчыра віншаем яго і выказываем слова падзякі за ёсё, што ім зроблена!

Унікальнасць і велічнасць Валеры Аркадзевіча - у бязмерным жаданні абараніць прыроднае асяроддзе ад неразумнай дзеянасці чалавека. Ён нібыта бацька, як малых атуляе то рэчку Гавязнянку, якую асушаюць меліяратары, то Белавежскую пушчу, якую ўціхую высыкаюць, то бацькоўскі хутар, побач з якім нарэвяць ссеквы векавы дуб... I во ўзд! - шмат што яму ўдаецца абараніць і захаваць (і адзін у полі воін!). Мяркую, што так робіцца дзякуючы спалученню Богам дадзеных талентаў: мастака, фатографа, журналіста, эколага.

Яго шматгрунны талент і імпэт зачароўвае і прыцягвае. Сябраваць і сустракацца з ім - гэта свята для душы, гэта як наталянец смагу вадой з крынічкі, што выцякае з-пад царквы ў Лагойску. Да яго цянуцца і дзеткі, ужо ўнукі, з якімі ён ладзіць экалагічныя пленэрны, распавядая пра родны кут, друкую для іх кніжкі.

Плануюды праектаў у Валеры Аркадзевіча бясконца. І на ёсё яму хапае часу ... акрамя сябе! Нават у дні сваіх юбілеяў ён ладзіць вандроўкі па родных мясцінах, лірычныя і змагарныя.

Вось такім і зараз фіксую вобраз майго дарагога сябра - павононцу максімалісцкім абаронцам нашага краю, смелым і непахісным.

Сябар Валянін.

Валер - гэта Чалавек, які не пакіне без абароны і дапамогі ніводную раслінку, ніводную жывёліну ці птушку, ніводную культурную каштоўнасць роднай краіны.

Марыся Гладкая.

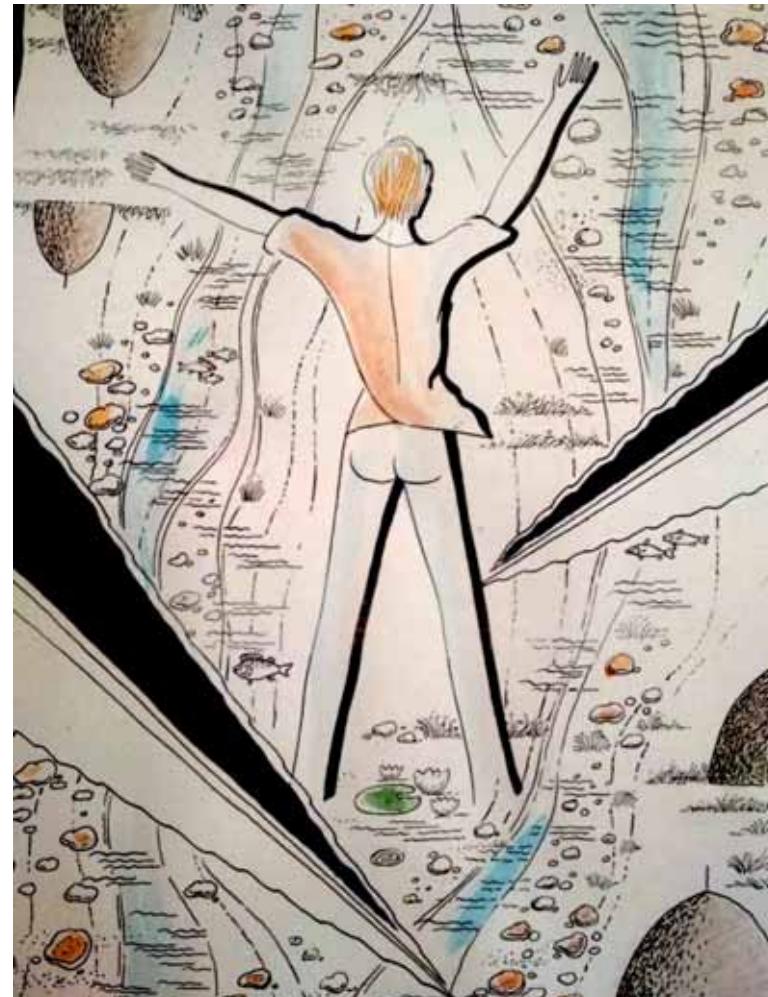
Вітаю і віншую шаноўнага юбіляра. Бязмерна ўдзячная за вялікую працу па захаванні прыроды нашай Бацькаўшчыны, за абарону яе красы, каб мае дзеци і ўнукі, усе будучыя пакаленні малі наталяцца водарам чыстага паветра, любавацца хараством і гармоніяй роднага наваколя.

Станіслава Вальчык.

У мяне слоў не хапае, каб выказаць сваё захапленне.

**Галіна Каржанеўская
(пра апошнія фотаработы).**

За адзін дзень не стала і следу ад стогодовага клёна, што вольна раскашаваў у полі, утвараў гус-

3 графічных напрацовак Валера Дранчука

тоўны відагляд ды меў у кроне мілую прасветліну-сэрцайка. Адны гэтаі страты і не заўважылі, другія адзначылі - дый на гэтым. Валер Дранчук займеў болю і клопату на доўгі час, нібыта забілі яго дарагога сябра. А дзесяцігодзямі змагацца за адно даўніе слова продкаў - за пракаветную назуву Гавязна. А вучнем-сямікласнікам паўстаць супраць гвалту на рэчы

ра - праца і хвароба, бо праходзіць хутка і мы ляцім."

Хочацца пажадаць глыбока паважанаму мною спадару Валеру, каб пары большай моцы заўжды прыносіла плён у змаганні за беларушчыну, захаванне дараванага нам Творцам сусвету прыроднага быцця, мовы і культуры продкаў.

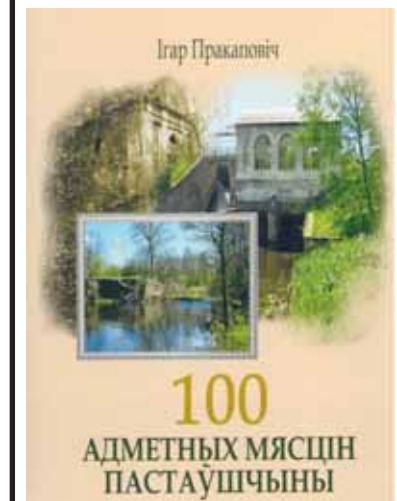
Уладзімір Бруд, пісьменнік.

Пра адметныя мясціны Пастаўшчыны

Ігар Пракаповіч, які жыве ў Паставах і працуе настаўнікам, - адзін з самых таленавітых і цікавых пісьменнікаў і краязнаўцаў Віцебшчыны, які шмат гадоў даследую родную Пастаўшчыну і суседня раёны.

Даследчык напісаў і выдаў дзесяткі кніг па гісторыі Пастаўскага краю і Мядзельшчыны. Сферы зацікаўлення даследчыка - найперш геаграфія (геамарфология, лімналогія, тапаніміка, ландшафтазнаўства), лакальная гісторыя (даславянская гісторыя рэгіёна, старожытныя гандлёвые шляхі, археалагічныя помнікі, германскія ўмацаванні і пахаванні на лініі фронту Першай сусветнай вайны, гістарычныя мясціны Пастаўшчыны і Мядзельшчыны, гісторыя асобых населеных пунктаў, літаратурная работа і журналістыка, педагогіка (тэорыя і практыка), бардаўская песня, вандроўкі і фатаграфія).

Нядоўна ў Менску ў выдавецтве "Беларусь" з друку выйшла чарговая кніга Ігара Пракаповіча. Выданне мае назоў "100 адметных мясцін Пастаўшчыны". "Падарожная кніжка" Пастаўшчыны змяшчае апісанне 100 найбольш цікавых мясцін раёна, якія могуць прывабліваць падарожнікаў і турыстаў. Значная частка аўтэктаў - гэта невядомыя або недастаткова вядомыя помнікі прыроды, гісторыі, культуры, якія аўтар збіраў і вывучаў каля 30 гадоў. Тым больш, што Пастаўшчына - адзін з найпрыгажэйшых рэгіёнаў Беларусі, у якім прыродныя дзіўосы спалучаюцца з помнікамі і таямніцамі мінулых гадоў.

**Барыс Баль,
Беларуское Радыё Рацыя.**

Кампазітар, які любіў Беларусь

Да 140-годдзя Станіслава Казуры

Кампазітар Станіслаў Казура нарадзіўся ў фальварку Тэклінаполь білога Свянцянскага павета Віленскай губерні (цяпер Пастаўскі раён Віцебскай вобласці) 2 жніўня 1881 года (па іншай інфармацыі ў 1882 годзе). Але і польская "Encyklopedia Muzyczna" паведамляе, што Станіслаў Казура нарадзіўся ў 1881 годзе. Пачатковую адукцыю ён атрымаў дома, потым працягваў адукцыю ў Вільні, у тым ліку і музычную. Бацькі хацелі, каб сын стаў медыкам, таму адразу накіравалі яго ў Дзвінск вучыцца на ўрача. Але яго цягнула да музыкі. Не закончыўши вучобы, ён у 1906 годзе арганізаваў з рабочых фабрыкі лакаматываў горада Дзвінска духавы аркестр, а пры парафіі мясцовага касцёла стварыў таварыства спевакоў "Лютня". У 1907 годзе Станіслава Казуру запрасілі працаўцаў арганістам у Нясвіж, дзе ён арганізаваў змешаны хор, які вызначаўся высокім прафесіонализмам, нават выконваў "Латэрыю", складаны музычны твор Станіслава Манюшкі. Па пратэкцыі музычнага дзеяча джакана Дзвінскага касцёла Сяклюцкага і пры падтрымцы і апякунстве Радзівілаў у 1907 годзе Станіслаў Казура паступіў у Варшаўскую кансерваторыю. А потым працягваў сваю музычную адукцыю ў Рыме, дзе ў 1914 годзе скончвае Акадэмію Святой Цэцыліі (Accademia Nazionale di Santa Cecilia), а таксама ў Парыжы. Жывучы ў Варшаве, кампазітар арганізаваў у філармоніі хор, які налічваў дзвесце ўдзельнікаў. Ён выкладаў у Варшаўской кансерваторыі сальфеджыя, садзейнічаў выданню дзяржаўнага дэкрэта аб абавязковым

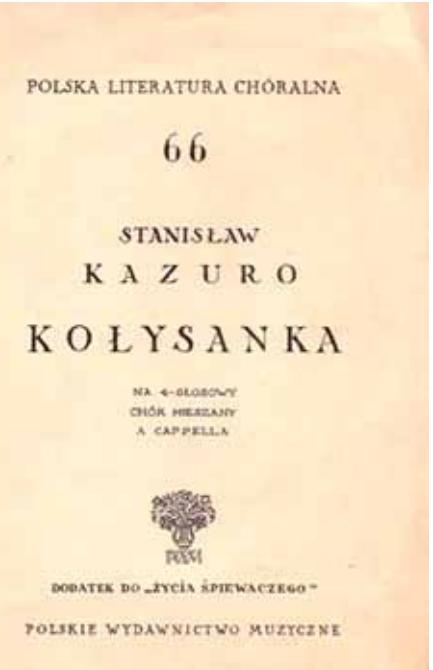
навучанні музыцы і спевам у агульнаадукцыйных школах. Пры Варшаўскай кансерваторыі Станіслава Казура арганізаваў факультэт па вывучэнні музыкі і спеваў у агульнаадукцыйных школах. Для гэтага факультета ён напісаў і выдаў дзесяткі дапаможнікаў па спевах. Кампазітар аднавіў гісторычную капэлу рапытарыстаў, арганізаваў хор "300 дзяцей з Павісля", вялікі хор "Польская народная капэла". Усе гэтыя музычныя калектывы выступілі з сотнямі розных канцэртаў.

Падчас Другой сусветнай вайны ў акупаванай немцамі Варшаве Станіслаў Казура пры Апякунскай Радзе адкрыў тайную кансерваторыю. У ёй працаўвалі сам, а таксама яго жонка і іншыя выкладчыкі-патрыёты. У час Варшаўскага паўстання, калі навокал рваліся снарады і бомбы, Казура арганізаваў у кансерваторыі "хвіліны класічнай музыкі", якія падтрымлівалі патрыятычны дух змагароў. Пасля вайны прафесар Станіслава Казура першы пачаў адраджаць Варшаўскую кансерваторыю, пазней - Дзяржаўную

вышэйшую музычную школу, у якой быў з 1945-га па 1951 год рэктарам. Ён - адзін з ініцыятараў стварэння ў 1956 годзе "Саюза польскіх кампазітараў". Станіслава Казура вельмі любіў Беларусь, родныя мясціны, людзей, народныя беларускія песні. Ён ніколі не цураўся свайго беларускага паходжання. Яго жыццё пастаянна было звязана з беларускім рухам, хоць і пражыў большую палову свайго жыцця ў Польшчы. Да Першай сусветнай вайны ён

прымяў удзел у Беларускім студэнцкім гуртку ў Пецярбургу. Шмат дапамагаў матэрыяльна студэнтам-беларусам, вучыў іх бясплатна ў Варшаўскай кансерваторыі і ўсюды за іх заступаўся. У 1936 годзе Станіслава Казура беларусам у Варшаве дапамагаў ствараць Асветнае беларуское таварыства (іншыя яго згадваюць як Беларуское культурнае таварыства ў Варшаве). Гэтае таварыства было створана восенню 1936 года і праіснавала да пачатку Другой сусветнай вайны. Станіслава Казура дапамагаў таварыству матэрыяльна на працягу ўсяго часу яго існавання. І сам вельмі актыўна прымяў удзел у многіх мерапрыемствах беларускай арганізацыі. А ў канцэртных мерапрыемствах Асветнага беларускага таварыства часта гучалі яго песні. Часопіс "Шлях моладзі" (1937, № 15. С.14) пісаў: "8.11.37 г. Станіслава Казура атрымаў музычную ўзнагароду г. Варшавы за пашырэнне культуры народнай песні. Професар С. Казура, між іншым, прыгожа згурманізаваў некалькі беларускіх народных песен". Жыве прафесар Ст. Казура

сталі ў Варшаве, там таксама выйшла некалькі ягоных школьніх падручнікаў па спевах. У мінулым годзе праф. Ст. Казура напісаў оперу "Powrót" на аснове беларускіх народных мелодыяў". Дарэчы, да оперы "Powrót" ("Вяртанне") кампазітар напісаў лібрэта, а ў фінал уключыў беларускую жніўную песню, апісаў некалькі беларускіх танцаў. А Рыгор Шырма ў часопісе "Беларускі летапіс" (1937, № 5. С. 108) паведамляў: "Нядайна артыст Міхал Забэйда-Суміцкі напяяў на грамафонныя пліты дзесяць песень, сярод іх і песні Ст. Казуры "Зялёны дубочак" і "Чаму ж мне не пець". У 1930-х гадах славуты кампазітар часта наведваў родную Паставішчыну. Ён гасціўся ў сваіх сяброў і сваякоў, хадзіў па вёсках і запісваў народныя песні. Як паведамляе краязнавец Яська Драўніцкі (Westki.info. 27.01.2013), на Паставішчыне Станіслава Казура запісаў шмат беларускіх народных песень, 12 з іх

Казура - гэта быў кампазітар, якога творчасць абаціралася на фальклоры. Ён з'яўляўся прапагандыстам і збіральнікам народных песен з усёй Польшчы, у тым ліку і беларускіх.

У 1956 годзе Станіслав Казура разам з беларусамі сталіцы Польшчы прымяў актыўны ўдзел у арганізацыйным з'ездзе аддзела Беларускага грамадска-культур-

Станіслав Казура стаіць другі справа, крайняя справа сядзіць яго жонка, 1939 г.

апрацаўвалі для аматарскага хору і голасу сола. Гэта былі песні "Чырвонае калінанка", "Зялёны дубочак", "Чаму ж мне не пець", "Як памерла матулька" і іншыя. Пры апрацоўцы песень кампазітар змог выявіць народную душу ў песнях, а таксама тонкія і далікатныя перажыванні. Дарэчы, "Беларускі календар" (Беласток) за 1980 год апублікаваў ноты Станіслава Казуры да беларускіх народных песен "Вярба", "Зязюленька", "Зашумела дубровачка", "Калінанка", "Камар у лазні паліў" і "Чаму не жаніўся". Дарэчы, гэты "Беларускі календар" апублікаваў і невялікія ўспаміны пра Станіслава Казуру Віктора Шведа, дзе ён падкрэслівае, што "Станіслав

Барыс Баль,
Беларуское Радыё Рацыя.
Фота з архіва аўтара.

У Лідзе адкрылася выстава беларускіх мастакоў-авангардыстаў

Месца дыслакацыі - Лідскі гісторычна-мастацкі музей. Тут выстаўлены 47 творчых работ. Іх аўтары - 12 мастакоў з усіх куткоў Беларусі.

Дырэктар дзяржаўнай установы "Лідскі гісторычна-мастацкі музей" Вольга Піліпчук падзялілася з "СБ" некаторымі іншымі падрабязнікамі:

- Выставка работ беларускіх мастакоў носіць назыву "Першапраходцы-2". Справа ў тым, што ўвесну 2020 года ў нас ужо праводзілася падобная выставка, і многія лідзяне і гості нашага горада тады пакінулі мноства станоўчых водгукau і рэцэнзій. Таму вырашана было зрабіць працяг. Сказана - зроблена! Падыходны момант надышоў, а работы ласкава падаў са сваёй калекцыі мінчук Яўген Ксяневіч. Ён, дарэчы, не толькі вядомы калекцыянер, але і кампазітар. На выставе - карціны таленавітых сучаснікаў, большасць з якіх гучна заяўлі пра сябе яшчэ ў канцы восьмідзесятых гадоў мінулага стагоддзя, у разгар гарбачоўскай перабудовы. Сёння гэта ўжо вядомыя і добра вядомыя аўтары, некаторыя - з сусветным імем. Да прыкладу, Алесь Родзін, пра якога напісаны шмат манаграфій, а яго працы паглядзела больш за мільён чалавек.

Калекцыянер Яўген Ксяневіч, не хаваючы эмоцый, кажа пра сваіх землякоў, людзей мастактва:

- Лічу, што мне вельмі пацанцавала нарадзіцца і жыць у Беларусі. Таленавітая зямля, якая ўзгадавала процьму таленавітых людзей. У нас ва ўсе часы былі

мастакі єўрапейскага, нават сусветнага ўзроўню. Так было, так ёсць, і я абсалютна ўпэўнены, што так будзе працягвацца і далей. Нягледзячы на ўсякія перашкоды, такія як Ковід-19 і незразумелыя заходнія санкцыі, наша культура, як і перш, будзе развівацца. І сумленна прызнаюся: я ніколі не разумеў тых людзей, хто калекцыянуе карціны праста для таго, каб дома была калекцыя -

яна павінна ўвесы час выстаўляцца, яе аваўязкова павінна ўбачыць як мага больш чалавек.

І яшчэ. Выставка беларускіх мастакоў-авангардыстаў у Лідскім гісторычна-мастацкім музее падоўжыцца да 15 верасня. Сардечна запрашаем!

СБ,
фота: Лідскі гісторычна-мастацкі музей.

19. Якімович А.Н. - 32,00 р.
20. Фурс Антон Віктаравіч - 60,00 р.
21. Баранаў І.А. - 3,00 р.
22. Кароль Галіна - 10,00 р.
23. Волкова - 10,00 р.
24. Шынкевіч Сяргей - 20,00 р.
25. Антановіч Тамара Мікал. - 30,00 р.
26. Дробыш Алена Сяргеевна - 10,00 р.
27. Дробыш Вадзім Міхайлавіч - 10,00 р.
28. Драздовіч Алена Станіслав. - 10,00 р.
29. Максімчук Раман Уладзімір. - 50,00 р.
30. Манкевіч Віктар - 20,00 р.
31. Цэдрык Ганна Васільеўна - 20,00 р.

Дзейнасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымка ТБМ - справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашыя ахвяраванні дасылаць на adres: вул. Румянцава, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ № BY84BLBB30150100129705001001 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанка" IBAN - BLBBBY2X (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусбанк.

Ахвяраванні на ТБМ

1. Жукавец Павел Анатольевіч - 6,00 р.
2. Ралько Леанід Міхайлавіч - 40,00 р.
3. Патока Ілья Віктаравіч - 10,00 р.
4. Способ С. - 30,00 р.
5. Шкут Яўген Аляксандравіч - 5,00 р.
6. Чыгір Яўген - 10,00 р.
7. Якімович А.Н. - 30,00 р.
8. Ваньковіч Яўген Эдуардавіч - 25,00 р.
9. Кукавенка Іван Іванавіч - 20,00 р.
10. Жыдаль Дз. У. - 100,00 р.
11. Неабыякавы Беларус - 20,00 р.
12. Сасноўскі П.А. - 50,00 р.
13. Ляскоўскі Уладзіслаў Канст. - 100,00 р.
14. Баранаў І.А. - 3,00 р.
15. ШВІ - 15,00 р.
16. Руды - 20,00 р.
17. Птушка С.І. - 5,00 р.
18. Бубен Кастьюс Канстанцінавіч - 15,00 р.

Навіны Германіі

У Германіі затрымалі групу нелегалаў з Ірака

Група меркаваных нелегальных мігрантаў з Ірака затрымана на аўтабане побач з Берлінам, паведаміла ў пятніцу 6 жніўня прэс-служба федэральнай паліцыі ФРГ.

"Каля 8 раніцы супрацоўнікі паліцыі Брандэнбурга выявілі на федэральнай трасе 15 ... дзве групы, якія накіроўваліся пешшу ў бок Берліна. Толькі ў трох з шасці мужчын былі пры сабе дакументы, паводле якіх яны з'яўляюцца грамадзянамі Ірака. Астатнія таксама заяўлілі пра іракскае грамадзянства. Дакументаў пра ўезд і легальнае знаходжанне ў іх не было", - гаворыцца ў

паведамленні прэс-службы.

У сувязі з падазрэннем на нелегальны ўезд у Германію справу прыняла федэральная паліцыя. Па дадзеных следства, мужчыны ва ўзросце ад 18 да 33 гадоў патрапілі ў Германію

ў багажным аддзяленні аўтамабіля. Двое падазраваных падчас допыту пажаліліся на праблемы са здароўем, ім была выкліканы карэта хуткай дапамогі для аказання дапамогі на месцы.

PIA Навіны.

Міністр фінансаў Германіі ацаніў шкоду ад паводак

Аднаўленне пацярпелых ад разбуральных паводак рэгіёнаў запатрабуе "значна больш" 6 мільярдаў єўра, заяўлі віцэ-канцлер ФРГ, міністр фінансаў Олаф Шольц.

Раней Шольц дапускаў, што могуць запатрабавацца такія аб'ёмы сродкаў. У аўторак ён наведаў пацярпелых ад паводак рэгіёны ў Паўночным Рэйне-Вестфалі.

- У апошні раз пры буйнай паводцы (у 2013 годзе) мы разам з землямі выдзелілі 6 мільярдаў єўра на аднаўленне. З улікам разбураенню, якія я бачыў тут у Паўночным Рэйне-Вестфалі, Рэйнланд-Пфальцы, Баварыі, нам спатрэбіца значна больш, каб зрабіць аднаўленне магчымым, - заяўлі Шольц, выступіў якога транслявалі німецкія тэлеканалы.

Па яго словам, на аднаўленне можа спатрэбіцца і больш часу, чым гэта было пры папярэдніх паводках. Ён нагадаў, што на наступным тыдні адбудзеца

сустречка канцлера ФРГ з часткамі рэгіёнаў, дзе будзе аблікаркоўвацца тэма аднаўлення ад паводак. Міністр таксама абвясціў, што ў пацярпелых рэгіёнах увядуць мараторый на банкруцты фірмаў - адпаведны закон пачнунець рыхтаваць ужо ў сераду.

Ён таксама запэўніў, што федэральны ўрад вылучыць дадатковыя аб'ёмы тэрміновай дапамогі - раней кабін ФРГ выдзеліў 200 мільёнаў єўра, падвоіўшы выдзеленныя рэгіёнамі аб'ёмы непасрэднай падтрымкі пацярпелым.

- Пры апошніяй па-

водцы мы выдзелілі амаль 400 мільёнаў тэрміновай дапамогі. Мы ўжо ведаєм, што ў гэты раз павінны выдзеліць на шмат больш, і гатовыя да гэтага, - заяўлі Шольц.

У сярэдзіне ліпеня заход Германіі апынуўся пад уладай цыклона "Бернд", магутны дажджы абрыйнуліся на шэрагу раёнаў Паўночнага Рэйна-Вестфалі і Рэйнланд-Пфальца. Багатыя залевы прывялі да рэзкага ўздыму ўзроўню вады ў невялікіх рэках, што прывяло да разбуральных паводак у шэрагу раёнаў. Ахвярамі ўдару стыхіі сталі

не менш за 170 чалавек, інфраструктуры нанесены страты ў мільярды єўра.

- Гэта - выклік грамадству, мы павінны перададзець гэта разам і салідарна. Гроши не павінны стаць праблемай. Усе ведаюць, што разбураная хата абазначае разбураныя бізнес, - дадаў Шольц.

PIA Навіны.

Зоф'я Кавалеўская
Гісторыя Лідскага паўстання: успаміны пра Людвіка Нарбута*

(Працяг. Пачатак у наступных нумарах.)

Шукалі... аднак дарма. Пропала без следу. Гэта затрымала пагоню і дало Манчунскому час для далейшых учёкаў. Мела тысячи прыгод, спаткала мноства добрых людзей, пераапраналася па дарозе ці то селянінам, ці то сялянкай, ці то заможнай дамай, настаўніцай ці служанкай, гэтак дабралася да Гародні.

Аднаго разу, калі Тэадора была ў мужчынскім адзенні, а яе праваднік падняўся на ўзгорак, каб упэўніцца, што ваколіца вольная ад жаўнероў, падышоў да яе нейкі селянін і, уважліва прыгляджаючыся, спытаў: "Часам ці не Нарбут Вы, паніч?" А калі Тэадора запэўніла яго, што Нарбут забіты, пакруціў галавой з недаверам і, уздыхнуўши, промовіў: "Гэтак гавораць, але мы ведаем, што ён жывы. Вы да яго моцна падобны". Калі ў вачах Манчунскай заблішчэлі слёзы, селянін, перажагнаўши яе, з пачуццём прамовіў: "Няхай Бог дабраславіц Вас, паніч!... Мы ведаем, што Нарбут жывы". Вялікую дапамогу пры ўцёках Манчунскай зрабіла сям'я Боландзяў і шмат іншых асоб, якія пераходзівалі і перадавалі адны другім Тэадору. Усё гэта рабілася ў вялікай таямніцы пад пагрозай страшнай адказнасці. Грамадзянская ўстановы не працавалі, вельмі цяжка было знайсці пашпарт, які б палегчыў уцёкі... Многа разоў Манчунская знаходзілася ў стане роспачы... Здавалася, што ёй ніколі не ўдаца перайсі мяжу.

Пасля многіх неверагодна цяжкіх дзён, яна аказалася на tym баку Нёмана, а потым дасягнула Дрэздана, дзе знаходзілася мноства ліцвінаў, у бальшыні сваёй эмігранты, якія з вялікімі цяжкасцямі здолелі ўцячы за мяжу. Была вайна! З Дрэздана перебралася ў Парыж, дзе павінна была знайсці сабе які-небудзь прытулак.

Там жыла графіня Пуслоўская - сваячніца па бацьку з дома Нарбутаў. Гэтая пані мела на радзіме славу апякункі надтымі, хто пацярпей. Сама дзяцей не мела, была досьць заможная, сваю апеку распаўсюдзіла на ўесь род Нарбутаў і аплочвала са сваіх грошай адукцыю для бяднейшых з маладых Нарбутаў. Яшчэ перад паўстаннем заснавала ў сябе ў гістарычным Воўчыне школку для бедных сваякоў, потым другую ў Мітаве, фінансавала выдаткі на адпаведных настаўнікаў, падтрымоўвала моладзь і выводзіла яе ў свет.

Да каго ж, як не да гэтай сваячніцы, магла падацца Манчунская?... Аднак гэтая пані не прыняла Манчунскую. У расейскай амбасадзе, куды зварнулася пра звесткі аб Манчунской, не сама, а праз францужанку, якая жыла з ёй як кампаньёнка, адказала: "Гэта - не эмігрант, гэта - паўстанка". Гэтага было дастаткова!... Графіня Пуслоўская ў страсе перад амбасадарам замкнула дзвёры свайго дома перад Манчунскай, матыуючы гэтак адказ: "Хіба ты хочаш, каб канфіскавалі мае маёнткі на Літве?..."

Такім чынам Манчунская засталася ў чужым горадзе без падтрымкі. Аднак хутка перад маладой жанчынай адчыніліся дзвёры гатэлю Ламбэр - прытулку нашых эмігрантаў. Манчунская аказалася пад аптекай графа Чартарыйскага. У Парыжы сустрэла шмат знаёмых па лідскім паўстанні: Геншалья, Парадоўскага ("Астрогу"), ксяндза Гарбачэўскага, які жыў з таго, што адпраўляў св. Імшу і намашчай памерлых, а потым выехаў у Амерыку. Геншаль візуальна медыцыну і практикаваў як лекар. У 1870 годзе браў удзел у франка-прускай вайне.

Праз нейкі час, пасля таго як Манчунская апынулася ў гатэлю Ламбэр, яна пазнаёмілася з ксяндзом Ялавіцкім, які актыўна настойваў на tym, каб Манчунская стала манашкай-законніцай. І выстаяла яна толькі дзяячоў апецы княгіні Чартарыйскай з Сапегаў (жонка кн. Адама Чартарыйскага) і графіні Пшаздзецкай (жонка Карабля Пшаздзецкага), з якой пазнаёмілася ў гатэлю.

Графіня прапанавала маладой вандроўніцы застасца пры яе маленьких дочках выхавацелькай. Сродкі Манчунскай былі ўжо амаль вычарпаны і, не жадаючы надалей злойківаць гасціннасцю князёў Чартарыйскіх, яна ахвотна прыняла прапанову графіні Пшаздзецкай, якая моцна і сардечна абняла яе і сказала: "Прысягаю, што буду табе сястрой". Пад гэтай прысягай была 37 гадоў. Не разлучаліся аніколі, да дня смерці графіні, якая перад сконам пакінула сваёй названай сястры і шматгадовай кампаньёнцы фінансавае забеспячэнне далейшага існавання.

Граф Карабль Пшаздзецкі быў нашчадкам вядомага ў свой час палкоўніка Пшаздзецкага, слáнага ў 1831 годзе гаспадара Смаргоні (маёмасць канфіскаваная за ўдзел у паўстанні). Яго жонка была дачкой генерала Лахмана, які паводле, Пузырёўскага⁴⁸, браў удзел у бітве за Варшаву 1831 г. Яе маці Пашкоўская з Валыні, выхоўвала дачок у польскім духу. Абедзве былі каталічкі. Ян Лахман, праз кароткі час развёўся і ажаніўся паўторна з спадарынія Бадэн з дому Патоцкіх. Дачка ад гэтага сужэнства была непаўторнай прыгажосці, яна выйшла замуж за Роджэра Рачынскага. Графіня Пшаздзецкая, жонка Карабля, таксама вылучалася прыгажосцю і добрым характэрам. Была зоркай пры манаршым двары карапавы Яўгеній. Жыла ў атачэнні найвыбітнейшых людзей свайго часу. Аднак высокае становішча не зруйнавала яе польскі дух. Памерла ў Чорным Востраве на Падолі, там і была пахавана.

Маёмасць перайшла да Пшаздзецкіх па кудзелі, а праз нейкі час трапіла ў чужкія рукі.

Сярод сямейных партрэтаў у Чорным Востраве Манчунская бачыла партрэт жанчыны з наступным надпісем: "Народжаная Пшаздзецкая, дачка Радзівіла, унучка Агінскага, праўнучка Вішневецкага, жонка Чартарыйскага".

Тэадора Манчунская пасля смерці графіні не захацела заставацца ў Край. Заглянула толькі ў Шаўры, дзе была пахавана яе маці, і асела ў Кракаве. Там была аточана людской павагай і мела кола знакамітых сяброў і знаёмых.

Раздел XV

Арышт і высылка Крысціны Нарбут. Смерць Тэадора Нарбута, гісторыка Літвы. Вяртанне і смерць яго жонкі. Пахаванне ў Шаўрах. Смерць жонкі Людвіка Нарбута.

Уцёкі Манчунскай пасля паўстання не прыйшлі беспакарана для яе маці. На немаладую жанчыну наваліліся новыя беды. Любую іншую такія няшчасці бясспрэчна зламалі б, але яе энергічная натура супрацьстаяла ўдарам лёсу.

Аднойчы ўнаучы яе раптоўна выцягнулі з ложка, не далі нават адзеца належным чынам, і босую без панchoх пачягнулі ў лідскую вязніцу. Аказалася, што нехта даў знаць уладам, што ў Шаўрах захоўваецца закапаная ў зямлю невялікай гармата і значная колькасць пораху, пра што Нарбутова нават і не чула. Пасля смерці Людвіка, калі агульная непрыязь пачала ўплываць і на даўнейшыя добрыя, амаль сямейныя стасункі паміж дваром і вёскай у Шаўрах, стасункі гэтая пачалі паступова пісавацца. Дэзінфармацыя пра гармату паходзіла ад сялян.

У турме Крысціну Нарбут падверглі самым суроўым допытам. Выклікалі наччу на допыты перад следчай камісіяй, раптоўна ўрываліся ў камеру і задавалі розныя пытанні, лавілі на слове, прыгніталі страхам і рознымі способамі прымушалі пакутаваць. Яе дачка Яна (Кунцэвіч), якая прыехала з Вільні, знайшла сваю моцна хворую маці ў шпіталі.

Крысціна Нарбут вытрымала ўсё. Не вымавіла ніводнага неасцярожнага слова, не выдала нікога, не выдала ніводнага сакрэту. Разгнаваны следчы закрычаў: "Павесіць яе, гэтую матку бунтаўшчыкоў! Відаць па яе вачах, што нічога не скажа... Ну, старая, рыхтуйся да смерці!"...

Жанчыну, якая слабела і траціла прытомнасць, адвялі ў камеру, дзе яе ледзь удалося вярнуць да жыцця і зусім слабую вывезці ў Вільню. Аднак ёй для адпачынку далі толькі некалькі дзён пабыту разам з мужам і нявесткай. Пасля цяжкіх выпрабаванняў падчас следства Крысціна Нарбут была асуджана на высылку ў Чанхар Пермскай губерні.

Страшнай была хвіліна расставання немаладых сужэнцаў!...

Мураўёў выбраў удар у саме сэрца, разрываючы гэтую адзінную да труны сівую, як галубы, пару, якая ўсё жыццё праżyła разам...

Развітваліся назаўжды, ведаючы, што ў гэтym жыцці болей ніколі не сустрэнуцца!...

Пасля дэпартацыі жонкі Тэадор Нарбут апынуўся ў стане меланхоліі і згасаў на вачах. Перад самай смерцю дрыжачай рукој яшчэ здолеў напісаць верш:

Aх! Яе ўжко няма, а я знямог, хварэю,
Зраненae сэрца замірае...

Плачу дзень і ноч, ціха слёзы праліваю
Сэнс жыцця журбота адбірае!..

Няма прычыны далей жыць,

Быць адзінокі і самотным.

Найлепей успаміны адпусціць

I спакой знайсці ў магіле!...⁴⁹

Прыгнечаны смуткам, думаючы толькі пра жонку, Тэадор Нарбут ціха згас у Вільні 13 лістапада 1864 года на руках сваёй старэйшай дачкі Яны Кунцэвіч, на Скапоўцы ў доме № 5.

Пасля жалобнага набажэнства ў касцёле св. Яна труну з целам гісторыка Літвы перавезлі ў Шаўры і пахавалі на могілках пры касцёле ў Начы. Крысціна Нарбут перажыла мужа на 35 гадоў. Пасля ўсіх балючых і цяжкіх страт на радзіме, яна цягнула сваю самотную долю ў выгнанні. Смерць мужа, непакой аб дзесяцях... Не зламалі яе ні фізічныя нягody выгнання, ні небяспечнае падарожжа і нястачы.

З вялікімі цяжкасцямі графіня Пшаздзецкая праз пасярэдніцтва Мезінцева, пазнейшага шэфа жандармерыі, дабілася для беднай ссыльнай скасавання тэрміну. Нарбутавай было дозволена выехаць у Варшаву, куды, каб даглядаць маці, вярнулася і яе дачка Тэадора Манчунская.

У Варшаве яны сустрэлі многа родных і знаёмых з Літвы...

З-над Віслы ўжо было лягчэй перабрацца ў родны кут. І праз некаторы час Крысціна апынулася народнай любёві ў Шаўрах, поўных для яе успамінамі пра мінулае. Там 16 ліпеня 1899 года ва ўзросце 100 гадоў спакойна адышла з гэтага свету Крысціна Нарбутова. Праз трыццаць з невялікім гадоў, перад самай смерцю маці, прыехала ў Шаўры і Тэадора Манчунская. Паміраючы, маці дабраславіла яе словамі: "Няхай Бог так цябе любіць, як я люблю цябе".

Пахаваць нябожчыцу калі мужа на могілках у Начы, як яна таго хацела, было забаронена. Улада баялася дэмантрацыі, ксяндзу нават было не дазволена суправаджыць труну з целам.

Сяляне зрабілі гэта, паводле традыцій: з крыжам і свяцонай вадой, як для сваіх памёрлых... Ксёндз праводзіў труну да брамы, а адтуль сяляне на сваіх плячах панеслі яе на вясковыя могілкі, дзе ўжо спачвавы сын памёрлай Баляслава.

На сціплым надмагіллі маці Манчунская заказала выбіць такія ж простыя слова: "Mači synoū. Mela 100 gadoū. Pamiera dnia 16 lipenja 1899 goda".

Нябожчыца Крысціна Нарбут мела звычку гаварыць: "Сыны - гэта мой гонар! Дочки змяняюць прозвішча".

Жонка лідара паўстанцаў Людвіка Нарбута памерла ў Вільні хутка пасля смерці мужа. Маладзенькі ад'ютант загінуўшага камандзіра паўстання, яго брат Баляслав, быў, як мы ведаем, пасланы да Віславуха і вярнуўся пасля разгрому пад Дубічамі. З таго крывавага поля, узрушены да глыбіні душы, вычарпаны і зламаны, аказаўся ў хаце Баняшкі, дзе, як мы ведаем, знайшла яго сястра, якая вярталася з лагера вакольнай дарогай і з яго вуснаў пачула першыя весткі пра смерць Людвіка.

(Працяг у наступным нумары.)

* Zofja Kowalewska. Dzieje powstania lidzkiego: wspomnienie o Ludwiku Narbucie. Wilno, 1934. Зоф'я Кавалеўская. Гісторыя Лідскага паўстання: успаміны пра Людвіка Нарбута. Вільні. 1934 г. Перадрук з "Дзённіка Віленскага". Пераклад і каментары Галіны Лаўрэш. Рэдагаванне і каментары Леаніда Лаўрэша.

⁴⁸ Гл: Пузырэвский А.К. Польско-русская война 1831 г. С-Петербург. 1886. - Л. Л.
⁴⁹ Ach! juz jej niema, a ja boleje
Serce zranione zamiera...
Dzien i noc placze, ciche lzy leje
Bolesc mi zmysly odbiera!...
Po co mi zyc dluzej z bolu cierniami
Samotnym bedac w tej dobie!
Mnie znekamem przymornieniam
Spokoj jedyny juz w grobie!...

Дом інжынера Мінейкі ў Дзікушках

Напісаць гэты невялікі артыкул мяне прымусіла памылка, якую ўвесь час паўтараюць розныя беларускія турысцкія сайты. Дом, пабудаваны перад самай Другой сусветнай вайной у Дзікушках, чамусыць ўпартаг называеща домам (ці палацам) Грабоўскіх у Ходараўцах. Відочна, што некаму трэба ўжо расказаць гісторыю гэтага будынка.

Род Хадкевіча згас у дваццатых гадах XIX ст., і маёнтак Вялікае Мажэйкава перайшоў да графаў Грабоўскіх. У 1833 г. Вялікае Мажэйкава было прададзена графу Рафалу Грабоўскому, пружанскаму падкаморому, жанатаму з Цяльшэўскай. Ён быў сынам генерала літоўскіх войскаў Стэфана Грабоўскага. Менавіта Рафал Грабоўскі пабудаваў уніяцкую Праабражэнскую мураваную царкву ў вёсцы Дзікушкі. Асвечана царква была ў 1840 г. ужо як праваслаўная.

Яго сын Станіслаў Грабоўскі ніколі не быў жанаты і доўгія гады гаспадарыў у гэтым вялікім маёнтку. Прыкладна з 1880 г., ён апекаваўся сваімі сіратамі-пляменніцамі Скарбак-Важнынскімі і іх маёmacцю Ішчална. Такім чынам, практична валодаў дўвумма маёнткамі.

На пачатку XX ст. маёнтак Вялікае Мажэйкава меў каля 10000 гектараў і цягнуўся бесперапынным пасам шырынёй ад паловы да двух кіламетраў і даўжынёй каля трыццаці кіламетраў ад лесу і фальварка Жукі пад мястэчкам Васілішкі, праз Вялікае Мажэйкава, далей праз фальваркі Марцінішкі, Гай, Раманаўцы, Скабейкі, Дзікушкі, Лябёдку, Станіславова да Шаўдзюноў на беразе Нёмана. Далей гэты пас пераступаў цераз Нёман, і за ракой маёнтак меў яшчэ 200 га лесу - каля лясоў так званай Яворской Руды, якія належалі маёнтку Жалудок. У Вялікім Мажэйкаве меўся вінакурны завод, два млыны і выдатны лес, які не ведаў сякеры. Зямля была добрая, і аграрная культура падтрымлівалася на высокім узроўні.

Станіслаў Грабоўскі стала гаспадарыў у Малым Майжэкаве шмат гадоў, але ў 1900 г., выгадаваўшы пляменніц з Ішчалны, выправіўся ў Парыж. Тут ён і дачакаўся Першай сусветнай вайны і ўдалечыні ад маёнтка, які занялі немцы, памёр у 1917 г.

Пасля смерці графа Станіслава Грабоўскага, спадкаемцам застаўся маёнтак Вялікае Мажэйкава ў Лідскім павеце, а таксама дамы і пляц у Вільні.

У падзеле маёmacці прынялі ўдзел Верашчакі (бо сястра

Грабоўскага Францішка выйшла замуж за Стэфана Верашчаку) і Аскеркі (яго сястра Тэадозія з Грабоўскіх, была замужам за Аляксандрам Аскеркам). Было вырашана падзяліць маёнтак на 36 частак. 15/36 перайшло да нашчадкаў Верашчакаў, 21/36 - да нашчадкаў Тэадозіі Аскеркі. Гэта частка Аскеркаў адышла да трох замужніх дачок Тэадозіі, якія атрымалі свае часткі ў залежнасці ад колькасці дзяцей. Найбольшая частка, 9/36, дасталася Марыі Мінейкай з Аскеркаў, якая мела чацвёра дзяцей. Зоф'я Раствароўская з Аскеркаў, якая мела двах дзяцей, атрымала 7/36, а Аляксандра Ва-

ны ўваход. Пасля Другой сусветнай вайны ў доме Мінейкі арганізавалі саўгасную кантору, потым вясковы клуб, а знейкага моманту праста закінулі.

Пра апошняга гаспадара Дзікушак - інжынера-аграніка Аляксандра Мінейку вядома наступнае. Ён кіраваў маёнткам сваёй маці Дзікушкі (каля 1000 га). За ўдзел у Польска-савецкай вайне быў узнагароджаны Крыжам Валеchnых і ў 1920 г. атрымаў чын падафіцэра польскай арміі. Перад Другой сусветнай вайной быў сябрам управы малочнага каепрэтыва ў Дзікушках і чынным сябрам Коля гадоўцаў коней.

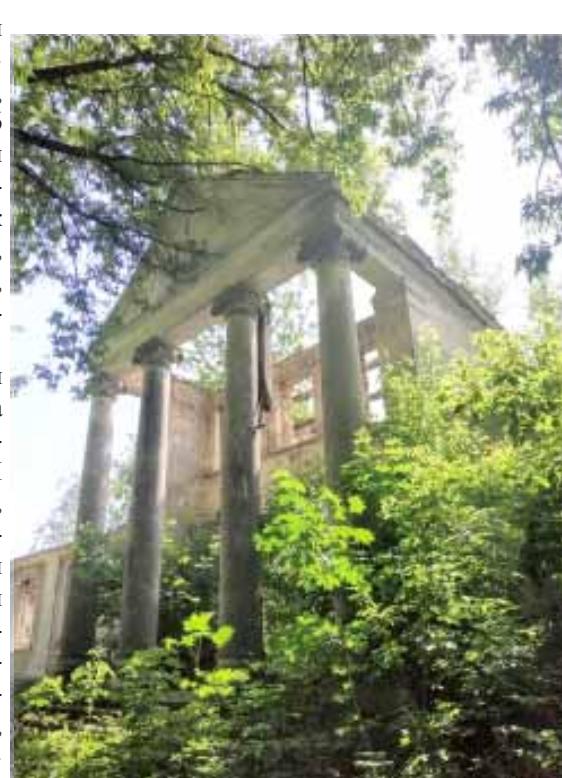

нёкіч, як адзінай дачка Ядвігі Горват з Аскеркаў, успадковала 5/36 маёmacці. Гэтыя прaporцы падзелу адносіліся як да нерухомасці, так і да рухомасці, якой, дарэчы, было няшмат.

Мінейкам дасталася частка Вялікага Мажэйкава - Дзікушкі. І гэты маёmacцю, пасля заканчэння вышэйшай школы сельскай гаспадаркі ў Варшаве, валодаў інжынер Аляксандр Мінейка, якога суседзі лічылі настаўнікам

і дарадцамі ў сельскай справе. Аляксандр Мінейка жыў у малым дамку з некалькіх пакояў, а вялікі, мураваны і прыгожы дом пабудаваў перад самым 1939 г. Менавіта парэшткі гэтага дома і выклікаюць вялікую цікаўнасць нашых сучаснікаў.

Сядзібы дом Мінейкі быў пабудаваны ў стылі неакласіцызму і, нягледзячы на сучасны разбуранны стан, усё яшчэ здзіўляе размашам і элементамі вонкавага дэкору - яго малаўнічыя парэшткі любяць здымачы турысты. Часцей за ўсё на фотаздымках у інтэрнэце можна ўбачыць балкон на пяці невялікіх калонах, а таксама парад-

Па нейкай неверагоднай памылцы на ўсіх турыстычных сайтах дом Мінейкі ў Дзікушках, які так любяць фатаграфаваць турысты, да нашага часу лічыцца "Сядзібным домам Грабоўскага ў Ходараўцах".

Лаўрэш Леанід,

пісьменнік.

Фота аўтара, чэрвень 2021 г.

Невядомы паэт з вёскі Двор-Чарэпіта

Расоншчына - адзін з прыгажэйшых куткоў Віцебшчыны. Каля 8 кіламетраў ад Расону знаходзіцца вёска Двор-Чарэпіта. Яна славіцца тым, што некалі ў вёсцы была сядзіба пана Гласку. А вакол яе напачатку XX стагоддзя гаспадар заклаў вялікі парк.

У гэтай вёсцы перад Другой сусветнай вайной жыў паэт Хведар Андрэй. Праўда, невядома, ці гэта яго сапраўднае прозвішча, ці псеўданім. Вясковец тады пісаў па-беларуску вершы. Магчыма яны друкаваліся ў мясцовым друку ў 1930-х гадах, але адшукаць іх не ўдалося. Ці можа пісаў паэтычныя радкі для сябе і нідзе не друкаваўся, бо баяўся з-за гэтага трапіць у Сібір. Але, калі Беларусь аказалася пад нямецкай акупацыяй і на яе тэрыторыі пачало выдавацца шмат розных выданняў, Хведар Андрэй вырашыў свае творы адсылаць у газету "Беларуская старонка" (Віцебск), якая выдавалася з 1942 года, як дадатак да рускамоўнай газеты "Новы путь" (Орша). Рэдактары газеты быў нехта А. Бранд. А беларускамоўнае выданне рэдагаваў Міхась Рагуля. "Вы сваімі вершамі творыце скромную, але вельмі патрэбную справу. Пішыце і далей. Ваша каханне да роднага краю і роднай мовы, павінны натхняць шмат беларусаў. Моц народу ў яго паучуці нацыянальнага адзінства, у яго каханні да роднага", - пісала "Беларуская старонка" ў красавіку 1942 года.

Вершы з Двор-Чарэпіты Хведар Андрэй пастаянна дасылаў у газету. Не ўсе яны, відаць, траплялі на яе старонкі, але сёёто было апублікавана. Як склаўся лёс вясковага паэта - невядома. Магчыма расонскія краязнаўцы ведаюць пра яго штосьці ці дапамогуць адшукаць сляды паэта. Хутчэй за ўсё, на маю думку, Хведар Андрэй пасля вайны быў расстрэляны ці высланы ў сталінскія лагеры. Справа ўтым, што яго прозвішча фігурыруе ў спісе тых асобаў, якія супрацоўнічалі з газетай "Беларуская старонка". Спіс гэты складаў супрацоўніца аддзела УМГБ па Віцебскай вобласці малодшы лейтэнант Усвятца. І ён быў накіраваны начальніку 2-га аддзела па Віцебскай вобласці падпалкоўніку Шэбалаву пад грыфам "Совершенно секретно" ў жніўні 1947 года. Дакумент гэты захоўваецца ў Дзяржаўным архіве Віцебскай вобласці.

Некалькі вершаў Хведара Андрэева з Двор-Чарэпіты прапаноўвалі чытачам "Нашага слова". Няхай яны нагадаюць пра паэта, які 80 гадоў таму жыў на Расоншчыне.

Сяргей ЧЫГРЫН.

О, Беларусь мая!

О, Беларусь мая! О, сонца!
Ты, мо, шыпшынай расцвіеш!
Пачуццем радасці бясконцай
Мянэ, бы келіх той, нальеш!
І я паўсюду распляскаю
Ў сузор'ях радасці віно!
Цябе ўлавіць, о, мой краю!

***
Як старац з ліраю
Іду ў пустыню свету...
Паўлюк Трус.

Пайду я лірнікам убогім,
Пайду ў няведамую даль
Шукаці к радасці дарогі,
Пазбыці сэрца роспач, жаль.
У небе воблакі паволі,
У даль нязваную пльвиць.
Пайду шукаці шчасця-волі,
Той кут, дзе радасці жывуць.
Пайду, не знаючи спачыну,
І дзень, і нач я ў даль імкнусь.
Пайду у даль сваёй краіны
Любіць і славіць Беларусь.
Іду, мне ўстрэч імкнуща далі,
Краіны роднае прастор.
Парывы радасці, бы хвалі,
У сэрцы творчы міг-задор.
Часіны светлія натхнення,
Табе радзіма аддаю.
Душы парывы-летуценні,
Цябе шаную і пяю!

Жураулі

Паплылі, паплылі, паплылі
У нязнаную даль жураулі...
Ну куды ж ад радзімых балот
Вы імкнечеся ў даль столькі год?
Вечер песню расстання запеў,
Сумна, жаласна лес зашумеў...
Маю радасць з сабой паніслі
У нязнаную даль жураулі...

***

Я гімны новыя спяваю,
Мой край! Даволі быць у сне.
Пазбаўся роспачы, адчаю,
Ідзі спаткаць жыцця вясну!
Сустрэнъ жыццёвае правесне,
Мой абяздолены народ...
Прыйшла вясна, звіні ёй песня,
Слаў шчасця новага прыход.

Краю мой

Краю, мой краю,
любы мой краю -
О, Беларусь!
Думкай крылатай
к табе прылятаю,
Сэрцам к табе я імчусь.
Чую я, чую Нёман гамоне,
Хмурыйца, плача Дзвіна...
Хмара над полем слязыны роне,
Стогне пад ветрам сасна.
Краю мой,

краю, скаваны ў кайданы,
Волі чакаеш даўно.
Бедны народ мой, абрааваны,
Шчасце табе не дано!..
Вечна жывеш паднявольны,
гаротны,
Бедны, лапчожны, мой край!..
Ціха навокал, шапоцця чароты,
Гусі імкнуща ў вырай.
Шэпчуцца, стогнучы бярозы і елі,
Шэрэя далі маўчаць...
Вечер заве ў полі спусцелям,
Грубаны дзесець закрумчаць.
Воўкі заводзяць жудкія спевы,
Стогне старая сасна...
Смелія, гордыя - дзе ж вы?..
Край свой будзіце ад сна!
Хведар АНДРЭЎ.

*Мастацтва без бар'ераў***"Я "ўбачыў" васілёк у жыце!"
або Карціны, якія можна (і трэба) чапаць**

Падобной выстаўкі ў Лідзе яшчэ не было! Днямі ў Доме Валянціна Таўлай Лідскага гісторыка-мастацкага музея адкрылася выстаўка "Паэзія крапак... Разанаў, Таўлай" у рамках інклузіўнага арт-праекта "Паэзія крапак..." менскага мастака-манументаліста, старшыні секцыі манументальнага мастацтва Беларускага саюза мастакоў Васіля Зінько. У гэтым праекце ўзаемадзеянічаюць, спалучаюцца, утвараюць сімбіёз: жывапіс і літаратура. На выстаўцы прадстаўлены арыгінальныя тактыльныя карціны, выкананыя ва ўнікальнай тэхніцы і даступныя для ўспрымання людзям з парушэннямі зроку. У мастацкіх работах закладзены тэксты беларускіх паэтаў Алеся Разанава і Валянціна Таўлай, перакладзеныя на шыфт Брайля (у выглядзе фактурна выстаўленых крапак). Людзі са слабым зрокам і невідушчымі зможуць стаць наведвальнікамі гэтай выстаўкі і "глядзець" карціны рукамі (у адрозненне ад іншых выставак, тут карціны можна чапаць).

Ідэя праекта "Паэзія крапак..." узнякла ў Васіля Зінько два гады назад, калі да супрацоўнікаў Нацыянальнага мастацкага музея прыехалі калегі са Швеціі і вучылі іх працаўцаў з інвалідамі па зроку, якія таксама прагнуць сустэреч з мастацтвам. Васіль тады запрасіў музей, у творчую лабараторыю, ведаючы, што ён як мастак працуе ў рэльефнай, канктактнай тэхніцы і яго работы могуць "чытацца" не-відушчымі людзьмі.

- Але спачатку я вырашыў праверыць, ці так гэта, у Менскай школе для невідушчых, - расказвае

- А да нас у Ліду, - дадае куратар Дома Таўлай Алеся Хітрун, - Васіль запрасіла захавальнік фондаў нашага гісторычна-мастацкага музея Надзея Хартонік, якая пазнаёмілася з ім у снежні мінулага года, у час праходжання курсаў па павышенні кваліфікацыі, у Музеі Максіма Багдановіча, дзе на той момант выстаўляліся яго карціны па вершах Багдановіча (дарэчы, таксама ў

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Эдуард Акулін, Алена Анісім, Алеся Аўласевіч, Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслав Суднік, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў, Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbt-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by, kajety@list.ru

мастак. - Настаніца музыкі гэтай школы Марыя Рудко, сама інвалід па зроку, змагла "прачытаць" рукамі маю рэльефную карціну "Сланечнікі", і тады я згадзіўся выставіць гэтую карціну ў творчай лабараторыі Нацыянальнага мастацкага музея. Потым я стварыў серыю работ, разлічаных на людзей з праблемамі зроку. Гэтыя работы былі створаныя па вершах Алеся Разанава і паклалі пачатак праекту "Паэзія крапак...". Паўгода яны выстаўляліся ў тым жа Нацыянальнім мастацкім музеі і аказаліся запатрабаваныя наведвальнікамі з парушэннямі зроку, вельмі добра імі ўспрымаліся. За два гады праект быў прадэмантраваны не толькі ў сталіцы, але і ў Бярозе (на малой радзіме Алеся Разанава), Ашмянах. Цяпер вось завітаў у Ліду. У планах - наведаць з карцінамі Гародню, Магілёў, а ў больш аддаленай перспектыве - і некаторыя гарады замежжа.

Выстаўка "Паэзія крапак... Разанаў, Таўлай" праходзіць у рамках яшчэ аднаго праекта - "Перадай добро па крузе", сумеснага праекта Дома Таўлай і аддзялення дзённага знаходжання для інвалідаў горада Ліды. На адкрыцці выстаўкі былі запрошаны на ведвальнікі аддзялення, а таксама члены Лідской раённай арганізацыі Беларускага таварыства інвалідаў па зроку. Узвес наведвальнікаў прадстаўлена восем карцін: сем - па вершах Алеся Разанава, адна - вышэй-згаданая "Верабейкі" - па вершы Валянціна Таўлай.

- Свой праект "Паэзія крапак..." я думаў пачаць з японскіх хоку, - гаворыць Васіль Зінько, -

брозы (як, дарэчы, і японскія хоку).

Я выбраў сем "пункціраў" Разанава - лірычных мініяцюр - і з дазвалення паэта стварыў сем карцін, на якіх, акрамя саміх вобразаў, знайшлося месца вершаваным радкам, нанесеным шыфтам Брайля ў верхнім левым кутку кожнага палатна. Дапамогу ў гэтай нялёгкай справе мне аказвала тая самая Марыя Рудко з Менскай школы для невідушчых. Да "разанаўскіх" карцін зроблены аўдыягід, які аблягчае знаёмства з імі людзям з праблемамі зроку.

Чалавек са слабым зрокам або невідушчы, знаёміцца з гэтымі арыгінальнымі тактыльнымі карцінамі, можа спачатку прачытаць верш, а потым кончыкамі

новай выстаўкі ў Доме Таўлай назвалі прадстаўленыя работы краінальнымі, лірычнымі, якраз адпаведнымі па вобразах жніўню - месяцу, у які дзейнічае выстаўка (а дзейнічаць яна будзе да 5 верасня).

У знак падзякі за папулярызацыю творчасці Валянціна Таўлай, за стварэнне арыгінальных жывапісных работ Васілю Зінько ў дзень адкрыцця выстаўкі ад Лідскага гісторыка-мастацкага музея быў ўручаны Падзячны ліст і кніга пра Валянціна Таўлай "Этапы жыццёвых дарог".

P. S. Трохкроп'е ў назве праекта "Паэзія крапак..." падразумівае, што ў праекта будзе працяг. Магчыма, аўтар праекта

пальцаў "счытаць" яго мастацкае ўвасабленне ў аўёмных контурах. Такім чынам, музеіны стэрэатып "Не чапайце карціны!" на гэтай выстаўцы ламаецца. Чапаць карціны - "чытаць" іх рукамі - тут, наадварот, трэба, для таго яны і выстаўленыя. Наведвальнік выстаўкі ў літаральным сэнсе дакранаеца да жывапісу і літаратуры, разівае сваё вобразнае мысленне, "бачыць" квітнеючу вішню, асу на грушы, матыльку на кусце бэзу, васілёк у жыце... "Бачыць" і таўлайеўскіх верабейкаў. "Мастацтва павінна быць даступным", - упэўнены аўтар карцін Васіль Зінько.

Першыя наведвальнікі

ўсё ж такі зверненца да японскай паэзіі, а таксама да рускай паэзіі сярэбранага веку. Ад навуковага супрацоўніка музея Мікалая Йоды прагучала прапанова стварыць для Лідской замка тактыльныя партрэты Вялікіх князёў літоўскіх. Васіль Зінько прызнаўся, што партрэтаў пакуль не пісаў, але ўзяў цікавую прапанову на заметку. Дарэчы, у Лідскім замку мастак плануе выставіць у наступным годзе яшчэ адзін свой праект у рэльефнай тэхніцы - "Страчаныя помнікі архітэктуры". Так што з неардынарным мастаком з Менска лідзяне яшчэ сустэрнуцца.

Аляксей КРУПОВІЧ.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідской друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 9.08.2021 г. у 17.00. Замова № 1902.

Аўём 2 друкаваныя аркүшы. Наклад 1200 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,88 руб., 3 мес.- 8,64 руб.

Кошт у розниці: па дамоўленасці.